

СПІВПРАЦЯ РЕГУЛЯТОРІВ ТА РОЛЬ ACER

MARKET COUPLING

Листопад 2023

СПІВПРАЦЯ РЕГУЛЯТОРІВ ТА РОЛЬ ACER:

✓ загальноєвропейські правила, які є обов'язкові до застосування українськими учасниками ринку електричної енергії;

✓ регіональні правила та порядок їх прийняття;

✓ повноваження ACER на ринку електричної енергії.

НОРМАТИВНО-ПРАВОВА БАЗА ДЛЯ РОБОТИ В ЄС:

ЗАГАЛЬНОЄВРОПЕЙСЬКІ ПРАВИЛА

- ✓ стосуються роботи всього ринку електричної енергії ЄС;
- ✓ приймаються за результатами кооперації усіх регуляторів ЄС, або ACER;
- ✓ більшість правил на сьогодні прийняті;
- ✓ обов'язкові до застосування органами та учасниками ринку країн ЄС;
- ✓ органи та учасники ринку ЄС не можуть приймати участь у затвердженні нових правил та ініціювати зміни до існуючих правил

РЕГІОНАЛЬНІ ПРАВИЛА

- ✓ стосуються роботи ринку електричної енергії визначеного регіону (SOR; CCR);
- ✓ приймаються за результатами кооперації регуляторів визначеного регіону, або ACER;
- ✓ застосовуються до визначеного регіону;
- ✓ учасники ринку приймають активну участь у розробці та обговоренні правил

НАЦІОНАЛЬНІ ПРАВИЛА

- ✓ стосуються роботи та дизайну внутрішнього ринку електричної енергії;
- ✓ приведення вже діючих НПА, зокрема, Правил ринку, Правил РДН/ВДР, КСП, у відповідність до нових правил роботи та прийняття нових НПА (на базі внесених змін до профільного законодавства);
- ✓ регуляторна процедура діюча

ЗАГАЛЬНОЄВРОПЕЙСЬКІ ПРАВИЛА СТОСУЮТЬСЯ НАСТУПНИХ ПИТАНЬ:

1

РОЗРАХУНКУ ТА РОЗПОДІЛУ ПРОПУСКНОЇ СПРОМОЖНОСТІ МІЖДЕРЖАВНОГО ПЕРЕТИНУ ДЛЯ ЯВНИХ ТА НЕЯВНИХ АУКЦІОНІВ

(зокрема, але не виключно, розподіл та використання доходів від управління обмеженнями; відшкодування за зменшення ФПП)

2

ПРИНЦИПІВ РОБОТИ МС

(зокрема, але не виключно, алгоритми РДН та ВДР; типи заявок на РДН та ВДР)

3

МІЖДЕРЖАВНОГО БАЛАНСУВАННЯ

(зокрема, але не виключно, створення/функціонування Європейських платформ; визначення стандартних продуктів; принципи ціноутворення; неттінг небалансів)

4

ОПЕРАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ

(зокрема, але не виключно, створення спільної моделі передачі; визначення/зміни SOR та RCC; скоординовані ремонтні роботи; визначення кризових сценаріїв; оцінка достатності джерел потужності)

5

PRICE CAPS (PC) НА РДН, ВДР ТА БАЛАНСУЮЧОМУ РИНКУ

PRICE CAPS НА РДН ТА ВДР. РІВНІ РС, ПРИНЦИПИ ЇХ ЗМІНИ*

	РДН	ВДР
Рівні РС	+4000 EUR/MWh; -500 EUR/MWh	+9999 EUR/MWh; -9999 EUR/MWh
Крок зміни max РС	+500 EUR/MWh	+500 EUR/MWh
Крок зміни min РС	-100 EUR/MWh	-100 EUR/MWh
Тригер для зміни max РС	<i>ціна РДН склалася більше ніж 70% від max РС принаймні: в одній торговій зоні, в двох розрахункових періодах, в 2 різні доби, протягом 30 днів від першого перевищення</i>	<i>ціна ВДР склалася більше ніж 70% від max РС принаймні: в одній торговій зоні, в двох розрахункових періодах, в 2 різні доби, протягом 30 днів від першого перевищення</i>
Тригер для зміни min РС	<i>ціна РДН склалася менше ніж 70% від min РС принаймні: в одній торговій зоні, в двох розрахункових періодах, в 2 різні доби, протягом 30 днів від першого зменшення</i>	<i>ціна ВДР склалася менше ніж 70% від min РС принаймні: в одній торговій зоні, в двох розрахункових періодах, в 2 різні доби, протягом 30 днів від першого зменшення</i>
Перехідний період до застосування	28 днів	28 днів

* згідно з рішеннями ACER DECISION No 01/2023 від 10.01.2023 та DECISION No 02/2023 від 10.01.2023

PRICE CAPS НА БАЛАНСУЮЧОМУ РИНКУ. РІВНІ РС, ВВЕДЕННЯ ЇХ В ДІЮ*

**48 місяців з дати запуску
Європейських платформ
балансування (ЄПБ) та за умови
приєднання ОСП до ЄПБ**

+15 000 EUR/MWh; -15 000 EUR/MWh

**після 48 місяців з дати запуску
ЄПБ та за умови приєднання ОСП
до ЄПБ**

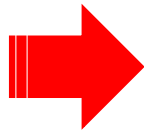
+99 999 EUR/MWh; -99 999 EUR/MWh

* згідно з рішеннями ACER DECISION No 03/2022 від 25.02.2022

АЛГОРИТМ ДІЙ ПРИ ВІД'ЄМНИХ ЦІНАХ

ВІД'ЄМНА ЦІНА ФОРМУЄТЬСЯ внаслідок значного перевищення пропозиції над попитом

**СФОРМУВАЛАСЯ
ВІД'ЄМНА ЦІНА**

Одночасно:

- 1) продаж електричної енергії за мінімально можливою позитивною ціною;**
- 2) надання учасником ринку, що має намір придбати електроенергію, послуги з відбору такої електроенергії учаснику ринку, що має намір її продати**

РЕГІОНАЛЬНІ ПРАВИЛА

СТОСУЮТЬСЯ НАСТУПНИХ ПИТАНЬ:

1

РОЗРАХУНКУ ТА РОЗПОДІЛУ ПРОПУСКНОЇ СПРОМОЖНОСТІ МІЖДЕРЖАВНОГО ПЕРЕТИНУ ДЛЯ ЯВНИХ ТА НЕЯВНИХ АУКЦІОНІВ

(зокрема, але не виключно, шляхом поточкорозподілення; застосування передиспетчеризації та/або зустрічної торгівлі; резервні процедури; структура розподілу; види ФПП)

2

ЗАКУПІВЛІ БАЛАНСУЮЧОЇ ПОТУЖНОСТІ, БАЛАНСУЮЧОЇ ЕЛЕКТРИЧНОЇ ЕНЕРГІЇ, СПІЛЬНОГО ВИКОРИСТАННЯ РЕЗЕРВІВ ТА ВРЕГУЛЮВАННЯ НЕБАЛАНСІВ

(зокрема, але не виключно, принципи алгоритмів для закупівлі на балансуєчому ринку; модель ОСП-ПББ)

3

КООРДИНАЦІЇ ОПЕРАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ SORS

(зокрема, але не виключно, визначення конфігурації блоку регулювання)

ОРГАН ПОГОДЖЕННЯ:

якщо регіональні
правила стосуються
виключно держав-
сторін Енергетичного
Співтовариства

ECRB

якщо регіональні
правила стосуються
хоча б однієї
держави-сторони
Європейського Союзу

ACER

РЕГІОНАЛЬНІ ПРАВИЛА (РП). ПОРЯДОК ПРИЙНЯТТЯ (1/2):

1. ОСП спільно з ОСП регіонів, яких стосуються РП, розробляє проекти/зміни до РП-проектів та РП

2. ОСП оприлюднює на вебсайті для збору пропозицій та зауважень проекти/зміни РП разом з усіма обґрунтовуючими матеріалами (строк прийому не менше 31 дня)

3. ОСП проводить відкриті обговорення проектів/змін РП

4. ОСП узгоджує проекти/зміни РП з ОСП регіонів, яких стосуються РП.

5. ОСП направляє узгоджені проекти/зміни РП на затвердження до Регулятора та Органу погодження

6. Регулятор проводить консультації з Регуляторами регіонів, яких стосуються РП

7. Регулятор приймає рішення щодо погодження проектів/змін РП, приймаючи до уваги позицію Органу погодження

! ОСП НЕ направляє узгоджені проекти/зміни РП на затвердження до Регулятора та Органу погодження **у визначені терміни законодавством або Регуляторами**

! Не всі Регулятори регіонів, яких стосуються РП, **погодили** проект/зміни РП в строк 6 місяців від дня отримання цих проектів/змін РП **Або** на вимогу Органу погодження **Або** на вимогу щонайменше 60% Регуляторів цього регіону

5. ОСП надає **наявні** проекти/зміни РП до Регулятора та Органу погодження та обґрунтування щодо прострочення терміну

6. Орган погодження приймає рішення щодо проектів/змін РП в термін 6 місяців

РЕГІОНАЛЬНІ ПРАВИЛА (РП). ПОРЯДОК ПРИЙНЯТТЯ (2/2):

Інші можливі зобов'язання щодо розробки змін до РП

Орган погодження та/або Регулятори регіонів, яких стосуються РП, можуть зобов'язати ОСП цих регіонів розробити та подати *у строк 2 місяці* зміни до проектів РП або до РП

Регулятор у строк 2 місяці після отримання відповідних проектів проводить консультації з Регуляторами та приймає рішення щодо погодження/не погодження

Орган погодження та/або Регулятори регіонів, яких стосуються РП, можуть зобов'язати ОСП цих регіонів розробити та подати у встановлений ними строк зміни до РП

Прийняття РП відбувається по процедурі, зазначеній на попередньому слайді

! Регулятор може звертатися до Органу погодження з метою отримання зауважень та пропозицій до РП. Термін надання відповіді не більше 3 місяців.

Повноваження АСЕР на ринку електричної енергії – врегулювання відносин коли задіяні права та інтереси суб'єктів господарювання держав ЄС.

АСЕР МАЄ ПРАВО

Надавати свої зауваження та пропозиції Регулятору, ОСП, НЕМО, РКЦ

Отримувати інформацію від Регулятора, ОСП, НЕМО, РКЦ

На запит Регулятора здійснювати перевірку діяльності РКЦ

ОСКАРЖЕННЯ РІШЕНЬ/БЕЗДІЯЛЬНОСТІ ACER

Оскарження рішень ACER до Апеляційної палати ACER (АП ACER)

Прийняття
рішення /
бездіяльність
ACER

Фіз/юр особа, яка зазнала
впливу / або якої
стосується рішення, подає
заяву до АП ACER

АП ACER розглядає заяву та:
- за потреби залучає інші сторони;
- приймає рішення (залишення заяви
без розгляду або скасування рішення)

до 2 місяців

до 4 місяців

! З метою уникнення негативних економічних наслідків, під час розгляду АП ACER заяви, АП ACER може зупинити дію оскаржуваного рішення ACER

Оскарження рішень/бездіяльності ACER може здійснюватися до Суду Європейського Союзу (Європейського суду справедливості, Суд ЄС).
Право на звернення виключно після розгляду справи АП ACER.

Рішення, прийняті ACER, АП ACER та Судом ЄС, є обов'язкові до виконання усіма органами державної влади та учасниками ринку електричної енергії

MARKET COUPLING (MC):

✓ Що таке та навіщо MC?

✓ Переваги запровадження MC для українського ринку електричної енергії.

✓ Питання, які потребують вирішення у процесі запровадження MC.

✓ Основні аспекти моделей NEMO.

ЯК ВИНИК МС (1/3)?

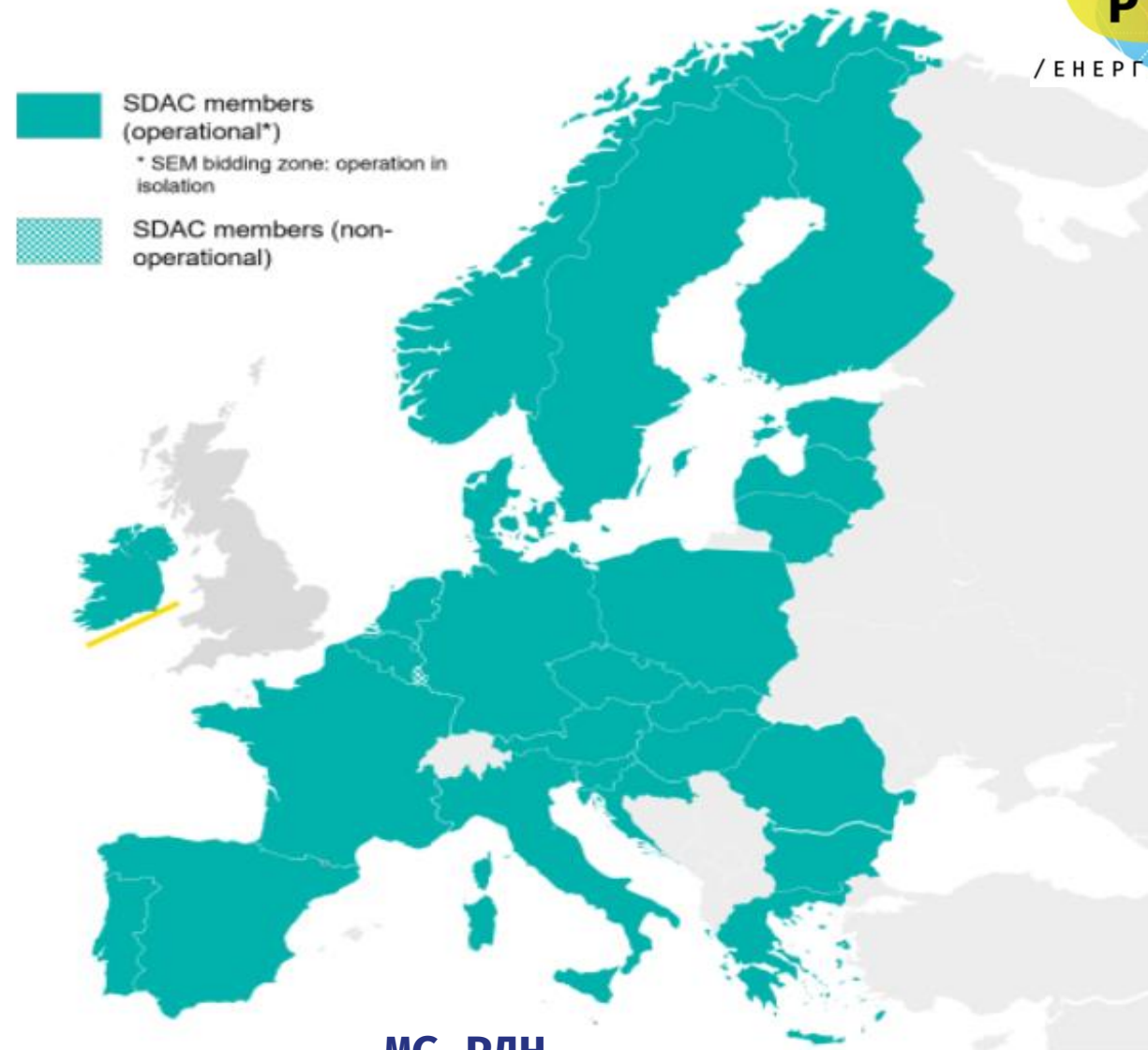

ЯК ВИНИК МС (2/3)?

З метою оптимізації використання міждержавних перетинів та підвищення ліквідності у 2006 році Франція, Бельгія та Нідерланди об'єднують спотові ринки (LTC).

У 2010 приєднуються Австрія, Німеччина та Люксембург – засновано регіон – Центральна Західна Європа (CWE)

МС РДН

ЯК ВИНИК МС (3/3)?

У 2014 році процес виходить на новий рівень – об'єднання Північно-Західної Європи та CWE в NWE: перша реалізація PCR (охоплює 15 країн)

- 1st wave 2018
- 2nd wave 2019
- 3rd wave 2021
- 4th wave 2022

Об'єднання країн продовжується.
У 2015 – затвердження САСМ

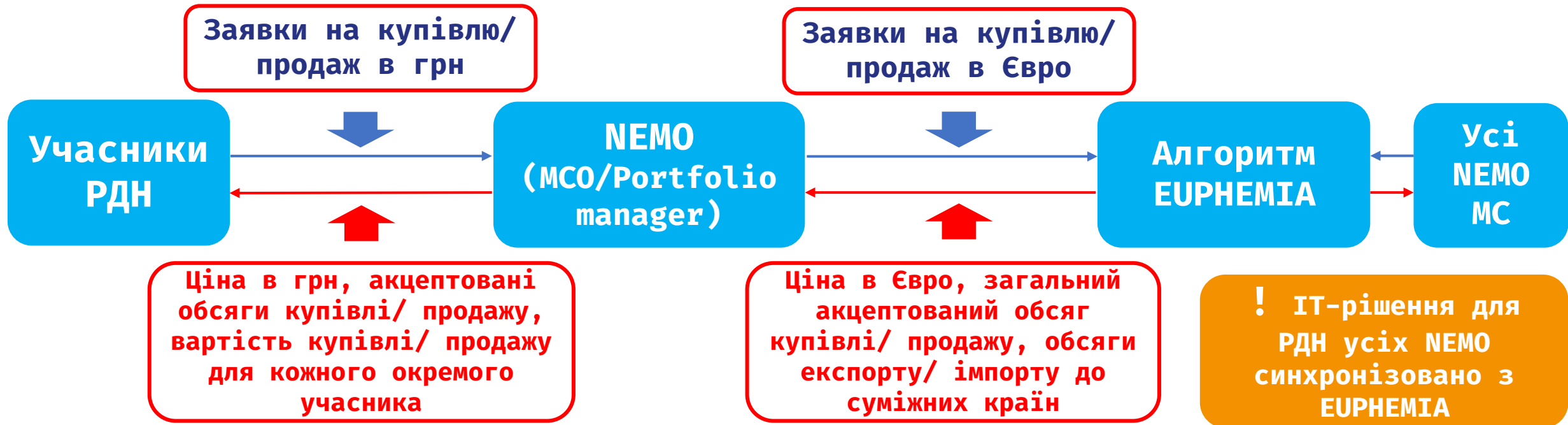
МС ВДР

ЩО ТАКЕ ТА НАВІЩО МС (1/2)?

МЕТА:

= сформувати загальноєвропейські ринки РДН та ВДР, наслідком чого відбудеться підвищення ліквідності цих сегментів, вирівнювання цін та оптимальне використання пропускної спроможності міждержавних перетинів.

Принцип функціонування МС схематично на прикладі РДН:

ЩО ТАКЕ ТА НАВІЩО МС (2/2)?

МЕТА:

= сформувати загальноєвропейські ринки РДН та ВДР, наслідком чого відбудеться підвищення ліквідності цих сегментів, вирівнювання цін та оптимальне використання пропускнуої спроможності міждержавних перетинів.

Принцип функціонування МС схематично на прикладі ВДР:

Заявки на купівлю/
продаж в грн

Заявки на купівлю/ продаж
в Євро, виходячи з
доступного перетину

Учасники
ВДР

NEMO
(MCO/Portfolio
manager)

XBID

Усі
NEMO
МС

Ціна в грн, акцептовані обсяги
купівлі/продажу, вартість
купівлі/продажу для кожного
окремого учасника

! ІТ-рішення ВДР всіх NEMO
синхронізовано з XBID

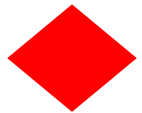
ПЕРЕВАГИ ЗАПРОВАДЖЕННЯ МС ДЛЯ УКРАЇНСЬКОГО РИНКУ ЕЛЕКТРОЕНЕРГІЇ

**ЗБІЛЬШЕННЯ ЛІКВІДНОСТІ НА СПОТОВИХ СЕГМЕНТАХ
РИНКУ ЕЛЕКТРОЕНЕРГІЇ**

ОПТИМАЛЬНЕ ВИКОРИСТАННЯ МІЖДЕРЖАВНОГО ПЕРЕТИНУ

**ЗБІЛЬШЕННЯ ВПЛИВУ ФУНДАМЕНТАЛЬНИХ ФАКТОРІВ НА
ФОРМУВАННЯ ЦІНИ ЕЛЕКТРОЕНЕРГІЇ**

ПИТАННЯ, ЯКІ ПОТРЕБУЮТЬ ВИРІШЕННЯ У ПРОЦЕСІ ЗАПРОВАДЖЕННЯ МС

- ◆ **ВІДСУТНІСТЬ ДЖЕРЕЛА ДЛЯ ПОКРИТТЯ ПДВ (20%), ЩО ВИНΙΚАЄ У РЕЗУЛЬТАТІ ЕКСПОРТУ В РАМКАХ МС**
- ◆ **ВІДСУТНІСТЬ ДЖЕРЕЛА ДЛЯ ОПЛАТИ АКЦИЗУ (3,2%), ЩО ВИНΙΚАЄ У РЕЗУЛЬТАТІ ІМПОРТУ В РАМКАХ МС**
- ◆ **НЕМОЖЛИВІСТЬ РОЗМИТНЕННЯ ЗА 0% СТАВКОЮ ЧЕРЕЗ ОСОБЛИВИЙ СТАТУС ЕЛЕКТРОЕНЕРГІЇ ЯК ТОВАРУ (ДІЮЧА СТАВКА 2%)**
- ◆ **ВІДСУТНІСТЬ ДЖЕРЕЛА ДЛЯ ОПЛАТИ ПОСЛУГ З ПЕРЕДАЧІ ТА ДИСПЕТЧЕРИЗАЦІЇ**

ВІДСУТНІСТЬ ДЖЕРЕЛА ДЛЯ АКЦИЗУ (3,2%)

ОПИС ПИТАННЯ:

Ураховуючи різні підходи до визначення платника акцизного податку в Європі та Україні, виникає додаткове фінансове навантаження на українського НЕМО, який відповідно до ПКУ зобов'язаний сплатити акцизний податок, оскільки електрична енергія є підакцизним товаром.

ПРОПОЗИЦІЇ:

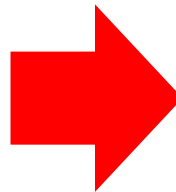
Зміни до Податкового кодексу України:

Звільнення від оплати акцизного податку під час МС.

НЕМОЖЛИВІСТЬ РОЗМИТНЕННЯ ЗА 0% СТАВКОЮ

ОПИС ПИТАННЯ:

Оскільки ЄС це фактично одна торгова зона без кордонів, питання розмитнення відсутнє. Так, як Україна не є членом ЄС, для розмитнення за 0% ставкою – необхідно надати сертифікат походження товару з країни ЄС. Оскільки електроенергія є специфічним товаром, то визначити країну виробництва електроенергії є фізично неможливим. Відповідно – виникає додатковий митний платіж в обсязі 2%.

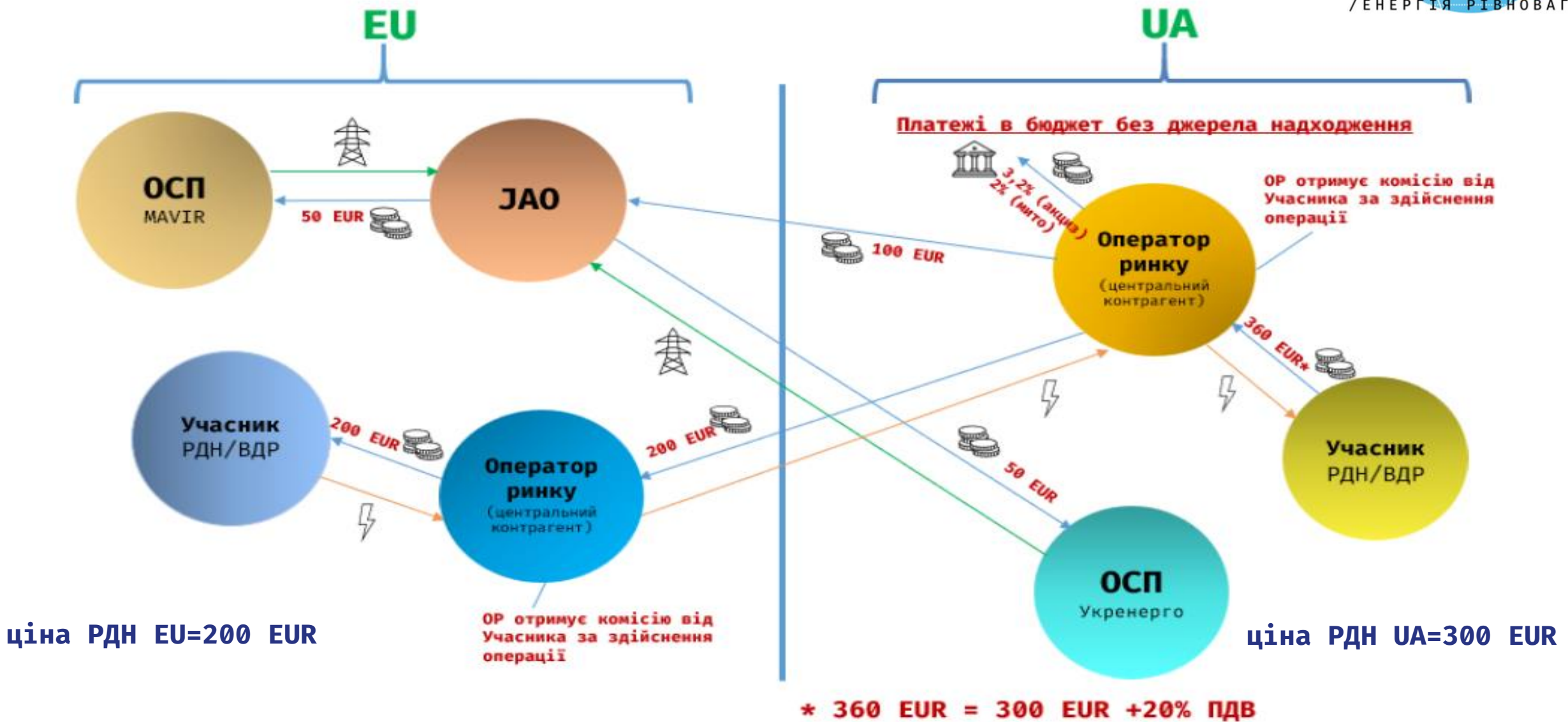
ПРОПОЗИЦІЇ:

Зміни до Митного кодексу України:

виключення вимоги надавати документи щодо підтвердження країни походження електроенергії у разі її переміщення через митний кордон України під час МС.

ВЗАЄМОДІЯ УЧАСНИКІВ РИНКУ ПРИ МС. ІМПОРТ НА ПРИКЛАДІ УГОРЩИНА-УКРАЇНА

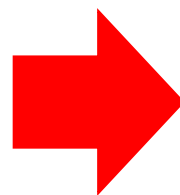
ВІДСУТНІСТЬ ДЖЕРЕЛА ДЛЯ ОПЛАТИ ПОСЛУГ З ПЕРЕДАЧІ ТА ДИСПЕТЧЕРИЗАЦІЇ

ОПИС ПИТАННЯ:

Згідно з діючими НПА НКРЕКП визначено, що:

- експортери та імпортери здійснюють оплату за послуги з диспетчерського (оперативно-технологічного) управління;
- експортери здійснюють оплату за послуги з передачі електроенергії.

При здійсненні експорту/імпорту електроенергії в рамках МС відсутні джерела для оплати таких послуг.

ПРОПОЗИЦІЇ:

Зміни до НПА НКРЕКП:

виключення вимог щодо:

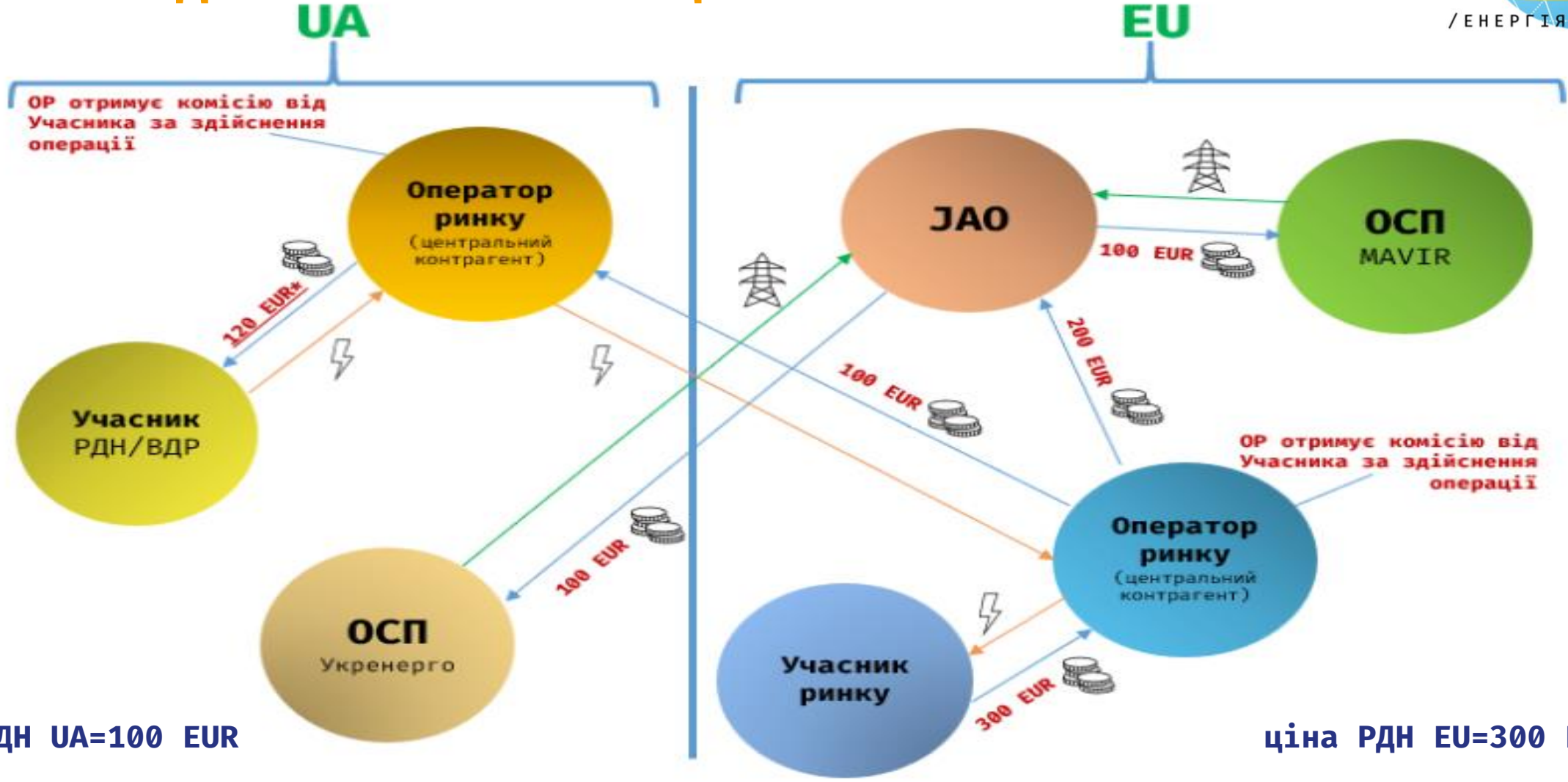
- оплати за послуги з диспетчерського (оперативно-технологічного) управління при здійсненні експорту та імпорту;
- оплати за послуги з передачі електроенергії при здійсненні експорту.

ОПИС ПИТАННЯ:

Оскільки в ЄС та в Україні існують різні підходи до визначення та оплати ПДВ, то при МС (експорт) в українських учасників ринку виникає дефіцит коштів для покриття ПДВ (20%).

На наступному слайді проілюстровано взаємодію учасників ринку при МС (експорт), у т.ч. потік електроенергії та фінансовий, а також кроки взаємодії коли виникає дефіцит коштів для його покриття.

ВЗАЄМОДІЯ УЧАСНИКІВ РИНКУ ПРИ МС. ЕКСПОРТ НА ПРИКЛАДІ УКРАЇНА-УГОРЩИНА

ціна РДН UA=100 EUR

ціна РДН EU=300 EUR

* 120 EUR = 100 EUR +20% ПДВ, де 20% ПДВ створює дефіцит в грошовому потоці

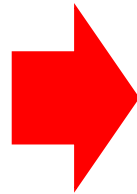
ПРОПОЗИЦІЇ ДО ВИРІШЕННЯ ПИТАННЯ ПОКРИТТЯ ПДВ (20%)

ПРОПОЗИЦІЇ ОЗВУЧЕНІ НА РИНКУ:

- 1) запровадження 0% ПДВ* для операцій на всіх сегментах ринку електроенергії та імпорту (внесення змін до ПКУ);
- 2) запровадження «reverse charge mechanism (RCM)» (внесення змін до ПКУ);
- 3) закріпити роль платника ПДВ в рамках МС за НЕК «УКРЕНЕРГО» за рахунок congestion income

ВПЛИВ НА УЧАСНИКІВ РИНКУ:

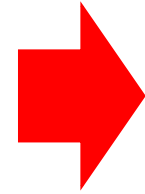
- 1) вимивання обігових коштів (утворення касового розриву) у сумі орієнтовно 13 млрд грн;
- 2) перехід до частково безготівкової оплати ПДВ;
- 3) ризик фінансового дефіциту для НЕК «УКРЕНЕРГО». Оскільки для відсутності такого ризику є необхідність постійної різниці цін між ринками в рамках МС не менше 40%

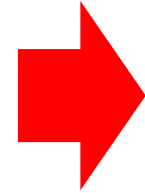
* - більш детально на наступному слайді

ВПЛИВ ЗАПРОВАДЖЕННЯ 0% НА УЧАСНИКІВ РИНКУ

ДІЮЧИЙ ПКУ

Генерація фактично транзитуює ПДВ в ланцюгу постачання.

Генерація має зареєструвати ПН та сплатити ПДВ.

**ПРОПОНОВАНІ
ЗМІНИ ДО ПКУ**

Тобто: при середньодобовому продажі електричної енергії генерацією України на суму 1 млрд грн ПДВ складає 0,2 млрд грн, які необхідно сплатити. На суму такого ПДВ можливо здійснити повернення з ДБ коштів.

Термін повернення – 65 днів.

Так, за 65 днів генерація матиме касовий розрив на 13 млрд грн.

ОСНОВНІ АСПЕКТИ МОДЕЛЕЙ NEMO:

МОНОПОЛЬНИЙ NEMO

→ Працює на тарифній основі без мети отримання прибутку. Отримання додаткового прибутку зменшує тариф (п.3.3. додатку 9 до Правил РДН та ВДР)

→ Надає інформацію безкоштовно (реальний приклад – АТ «Оператор ринку»)

→ Правила організації торгів та умов фінзабезпечення учасників ринку затверджуються Регулятором

КОНКУРЕНТНИЙ NEMO

→ Функціонує для отримання прибутку

→ Конкуренція між NEMO забезпечується за допомогою:

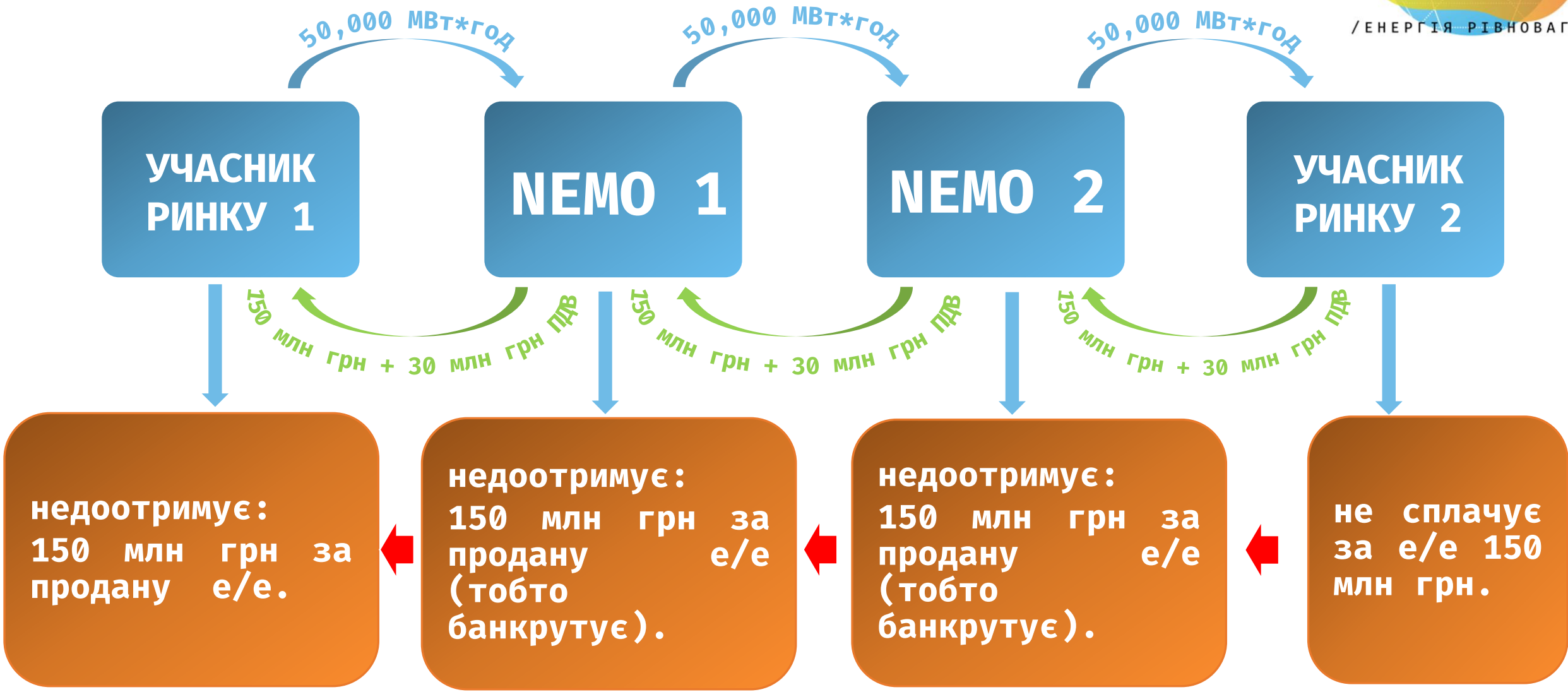
- графічного інтерфейсу;
- надання доступу до інформації;
- умов фінзабезпечення

→ Може бути джерелом виникнення заборгованості на РДН або БР (кожний NEMO виступає стороною в межах торгів на РДН та може дефолтити свої зобов'язання; неможливість перевірки максимальних обсягів продажу)

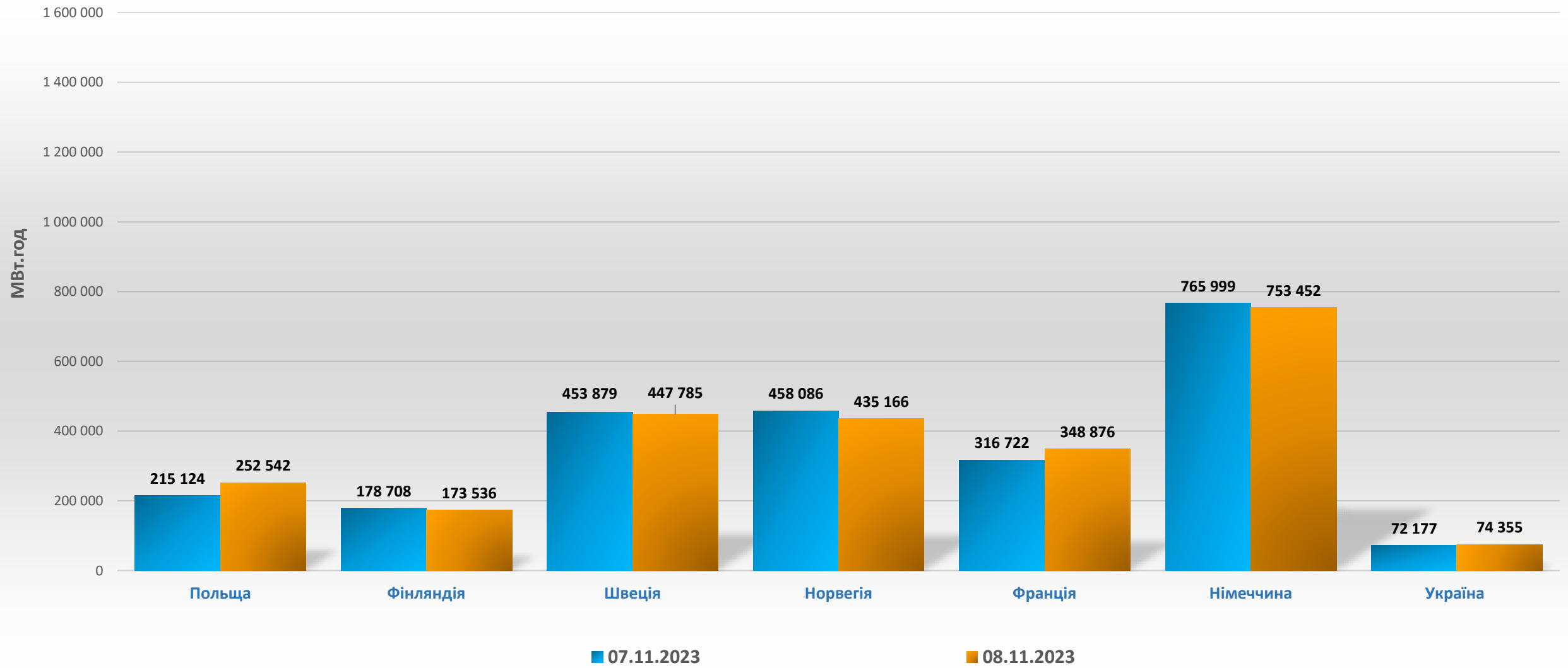
→ Правила організації торгів та умов фінзабезпечення учасників ринку приймає кожен NEMO самостійно

КРЕДИТНИЙ РИЗИК ПРИ ЗАСТОСУВАННІ КОНКУРЕНТНОЇ МОДЕЛІ NEMO (схематично)

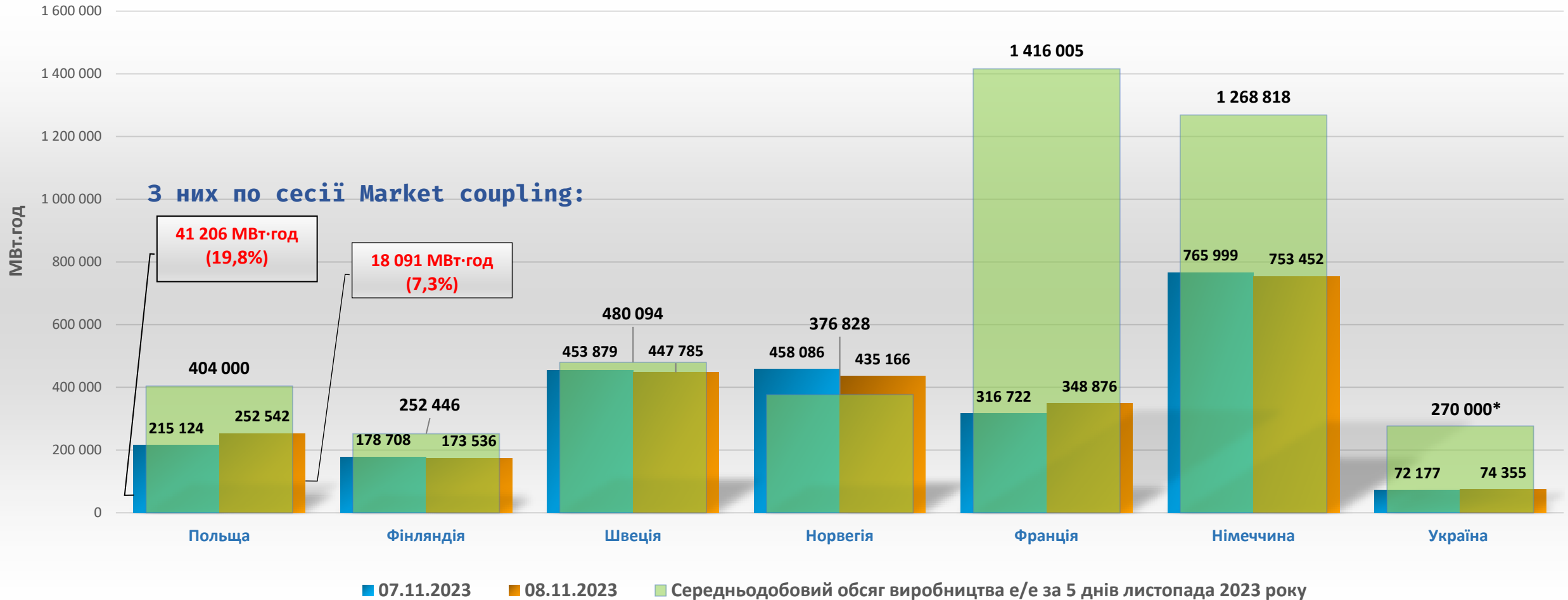

ПОРІВНЯННЯ ОБСЯГІВ ТОРГІВ НА РДН – КОНКУРЕНТНІ НЕМО В ЄС ТА УКРАЇНСЬКИЙ РДН

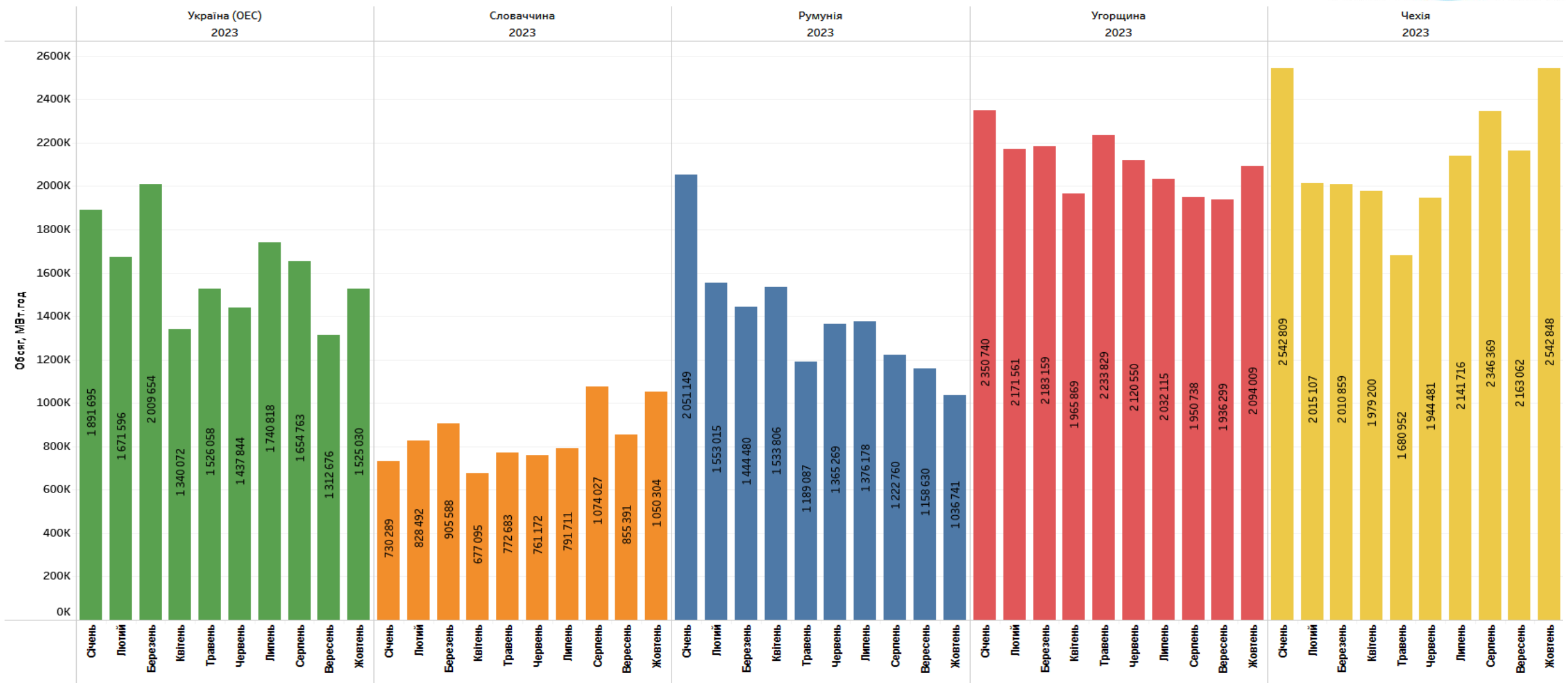

ОБСЯГИ ТОРГІВ НА РДН ТА ВИРОБНИЦТВО – ПОРІВНЯННЯ КОНКУРЕНТНІ НЕМО В ЄС ТА УКРАЇНСЬКИЙ РДН

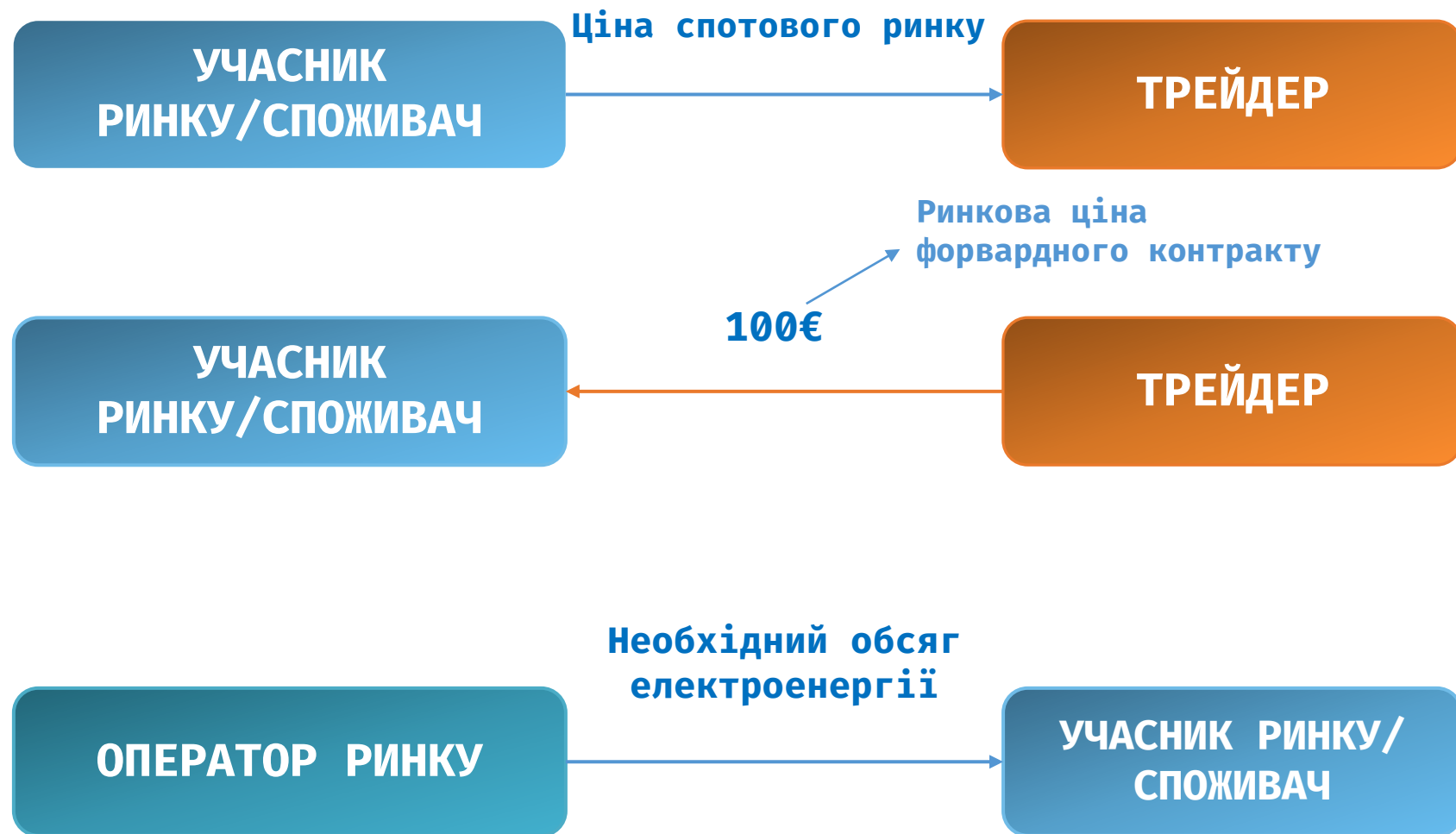
* - орієнтовні обсяги виробництва

ПОРІВНЯННЯ ОБСЯГІВ ТОРГІВ НА РДН- МОНОПОЛЬНІ НЕМО ТА УКРАЇНСЬКИЙ РДН

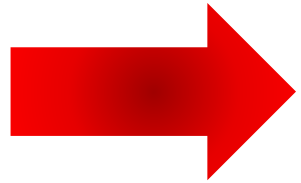
СХЕМА ХЕДЖУВАННЯ. ЯК ПРАЦЮЄ ХЕДЖУВАННЯ?

Застосування інструментів фінансового хеджування дозволяє нівелювати кредитні ризики та дає можливість планувати свою діяльність.

ВИСНОВОК ЩОДО МОДЕЛІ NEMO:

Конкурентна модель NEMO може бути запроваджена на українському ринку електроенергії при виконанні наступних умов:

- наявності інструментів (деривативів, форвардних продуктів) для хеджування ризиків (цінових, кредитних, операційних) учасників ринку;
- відсутності заборгованості на ринку електроенергії

В іншому випадку існує ризик появи ще одного сегменту ринку електроенергії із заборгованістю за електроенергію

**ОПЕРАТОР
РИНКУ**

/ ЕНЕРГІЯ РІВНОВАГИ /

ДЯКУЄМО ЗА УВАГУ!

**Питання, коментарі та пропозиції просимо
надсилати на електронну адресу: vrz@oree.com.ua**